

Tilbageblik ved Grundejerforeningen Vallensbæk Strandlods 75-års jubilæum 2009:

Mogens Jacobsen i sit værksted på Saltøvej 16 (Foto: Alex Frank Larsen)

En strandlodder krydser sit spor

For 66 år siden kom en stor københavnerdreng første gang til de ubeboede strandenge ved Vallensbæk Strand.

Nu har Mogens Jacobsen rundet de 80 år og fortæller her om oplevelser fra dengang, Strandloden skød op af jorden som et landligt Klondike, hjemstøgt af cyklister fra stenbroen, en vandladende sognerod og en meget gæstfri dame.

Interview ved Alex Frank Larsen (Saltøvej 10)

Få har som Mogens Jacobsen fulgt med i Strandloddens historie og udvikling. Indtil dette forår har han boet langt det meste af livet på Saltøvej 16, som nærmeste nabo til Store Vejleå og omliggende strandenge. Her kom han til som stor dreng og blev en veritabel nybygger. Her opførte han sine huse, her stiftede han familie med Gudrun, og her voksede døtrene Mette og Malene op.

Bortset fra arbejdet som udlært karetmager og siden museumsbetjent med langvarige udsendelser til arkæologiske udgravninger for Nationalmuseet i blandt andet Syrien, Schweiz, Samsø og det meste af Jylland, har handymanden Mogens været at finde på sit frodige stykke jord, altid i aktivitet i fri luft eller i hans hyggelige værksteder fyldt med alskens håndværktøj og finurlige klenodier.

Nu er han flyttet i seniorlejlighed i Rønnebækhus, men i forbindelse med 75-års jubilæet i Grundejerforeningen Vallensbæk Strandlod har Mogens indvilget i at se tilbage på sine mange år i området og fortælle os andre om den forvandling, der er sket:

Ja siger Mogens, mens han lader blikket vandre ud over forstranden. Vi starter i oktober 1943. Da cykler vi en tur, mine forældre og jeg, og lander så herude, hvor der står et skilt oppe på Bækkeskovvej med 'Grunde til salg'. Det var Store Vejlegårds udstykning og en Nilaus Olsen, der stod for det. Han havde salgskontor på Bækkeskovvej. Mor kører derhen på kontoret, og far og jeg kører ned ad Sandvejen, som var kranset af birketræer dengang, og så her hen ad Saltøvej, der var en slags markvej, hvor der ti meter ude var strand og vand, godt nok fladvandet. Så kører vi hen og kigger, og dér på hjørnet siger far: "Her ligger den. Det er dén grund vi skal ha'."

Nå, siger jeg så - jeg var 15 år på det tidspunkt. Mor kommer cyklende bagefter, og vi kigger på det her sted og bliver enige. Der var ikke noget hus. Der havde været en sporvogn, som var opstablet på sådan nogle cementklodser, som stadigvæk stod med rosenbuske omkring, det var alt.

- Hvordan så området ud?

Det er faktisk som at se forstranden. Ingen træer, ingen hegn, et par skure, sådan lidt western-agtigt. Der lå et par relativt gode huse på Valløvej, men ellers ingenting. Nogle slog bare et telt op eller de der halmmåtter, som man binder om træerne for at skåne dem mod salt om vinteren. Så lagde de en presenning over som tag og boede der om sommeren.

Det musikalske hus

- Hvem var det, som købte grunde her?

Ganske almindelige folk. Fængselsbetjente, taxachauffører - jævne almindelige mennesker, der ville ud fra byen om sommeren. Der var ikke noget spekulation i det.

- Du blev selv karetmager. Så tænker man på noget med heste?

Ja, men vi ombyggede biler til taxaer. Cadillac, Plymouth, Dodge og den slags, under krigen selvfølgelig med gasgenerator. Min mester fornemmede dér i '43, at nu kunne han godt tage en læredreng, for tyskerne var ved at tabe pustenovre ved Stalin-

grad, så han troede, krigen snart sluttede, og så ville der komme en opblomstring. Derfor fik jeg lærepladsen.

- Hvem var jeres naboer her i området?

I nr. 14 på Saltøvej lå der et ret så forfaldent skur, der var ejet af en hr. Soldat – han var sådan en spjældskraber, som man kaldte det. Han kunne lidt af hvert. Han havde en Harley Davidson ...

- Spjældskraber, siger du. Kom han i fængsel?

Næh, nej. Han kunne rense skorstene og spjæld og lave småreparationer og den slags. Han havde en kone, som var ret så kraftig, og hun sad i sidevognen på denne her Harley Davidson, når han drejede ind på grunden, helt op til huset, hvor hun kravlede ud og ind i huset, og derefter så vi ikke mere til hende - hun var genert.

'Toms Hytte' lå på Saltøvej 4, en lille pudset affære, og på hjørnet af Sandvejen i nr. 2 boede Gøtsche i det, som vi kaldte musiktribunen. Det var en gammel tribune, de havde fået kørt herved, for på det tidspunkt måtte du ikke bygge noget. Der var byggeforbud, og du kunne ikke købe materialer.

Her på nr. 10 var der Henriksen, der havde et lille sommerhus, som han udbyggede med brædder af Ford-kasser fra Fords samlefabrik i Sydhavnen. Og for hver gang han havde sat to-tre brædder op, skyndte han sig at male dem over, for at man ikke skulle se, hvor de kom fra. Efterhånden blev det faktisk et ret godt hus.

Ved siden af i nr. 12, hvor Vagn og Elin nu bor, var der en enkefrue, der overtog det efter en Falckmand. Et lillebitte hus, der lå så lavt, at vi om vinteren kunne løbe på skøjter, fordi der lå vand på grunden.

Forbudt at bo her

- Hvis man ikke måtte bygge, hvad måtte man så?

Ikke noget. Man måtte flytte noget ned, som for eksempel musiktribunen, eller som far og mor, der flyttede et gammelt sommerhus inde fra Sydhavnen med 'Lille Falck' fra Amager. De satte det op på nogle høje pinde, som alle grinede af og spurgte 'hva faen, ska det være en skyskraber?' Men mor havde jo snakket med åmanden – ham der gik og slog græsset - og hun havde fået færten af, at vandet steg en gang imellem, så det ville hun sikre sig imod.

- Det var ikke, fordi man ikke måtte grave noget ned i grunden?

Nej. Man kunne sætte tingene, som man ville.

- Men det lyder mærkeligt, at man ikke måtte bygge, men godt slæbe gamle materialer ned og sætte dem op?

Ja. Som nu den musiktribune, der jo så herrens ud, men det måtte man godt.

- Måtte man bo her?

Nej, det var forbudt. Det var udelukkende en sommerfornøjelse. Omme på den anden side, på Valløvej, der også var en markvej, boede Jensen lige bagved os. Han var formand for grundejerforeningen og havde overtaget det gamle bibliotek inde fra Frederiksberg, et træhus, som han havde flyttet ned og sat på pinde. Han var meget durkdreven, for vi undrede os over, at han altid sad med ryggen til inde i stuen. Der var jo ingen bevoksning overhovedet - så hvorfor sidde med ryggen ud til vejen? Så fandt min mor ud af, at han havde sat et stort spejl op på den anden side, så han kunne se alt, hvad der foregik.

Tang i jorden

- Ingen bevoksning, siger du? Var der ingen træer eller buske?

Nej. Fuldstændig bart. Der boede en derovre, som vi kaldte Rævejægeren, og på generalforsamlinger sagde han altid 'Der er sgu ikke noget, der kan gro hernede. Enten går det ud, eller også æder musene det.' Men mor gik i gang med at grave og vende jorden og hente tang nede ved stranden for ligesom at jordforbedre grunden. Vi fik også plantet en del.

- Var området sumpet?

Nej, det var en strandeng, der havde været brugt som græsningsarealer.

- Hvorfor faldt din far lige for dette sted?

Jeg ved det ikke, men han var ikke i tvivl, da han så stedet. Det var meget sjovt, at ovre på Tårnborgvej var der fire familier, som boede i den samme ejendom som os inde i København, men det var vi ikke klar over. Det var et rent tilfælde.

Det var især naturen, som tiltalte min far. Som han sagde: Når folk kom herned, sagde de: Ih, hvor er der dejligt, men det må vi kunne lave bedre end Vorherre, og så begyndte de at lave om på det hele. Så hældte de en masse jord på stranden for at fylde op osv., men dér tog nogen jo røven på grundejerforeningen, for ham, der skulle af med lerjorden, lod det bare ligge på stranden og kørte sin vej.

- Smed de jorden ud i vandet?

Ja. Man gjorde den fejl, at man lagde nogle betonringe ud i vandet og fyldte dem op som en slags bro. Så samlede tangen sig, så det lugtede, og derfor fyldte man mere jord på, men det blev aldrig rigtig jævnet ud før senere. Det var lidt Klondike.

Værdistigning

- Hvad kostede grunden?

Vi skulle jo blive enige om prisen med sagfører Johannes Kroner og Nilaus. Mor spurgte, hvad prisen skulle være. Ja, sagde Nilaus, nu skulle man jo tage i betragtning, at der var jagtret og fiskeret og så beliggenheden, så han syntes jo, at 3.000 kroner ville være passende. Grundens nominelle værdi var 1.500 kroner, så mor sagde, at det var da lidt højt - ja, men det var prisen. Okay, sagde hun, men så må sælger påtage sig udgiften for den grundværdistigningsskyld, som ville komme i løbet af de kommende ti år - så er min søn så gammel, at han selv kan klare sig. Den udgift må sælger påtage sig. Nej nej, lille frue, det kunne man ikke. Nå, men det er altså betingelserne, sagde mor. De sad lidt og tyggede på den og - nå ja, de måtte så æde den. Og da de ti år var gået, gik jeg op og hentede 1.600 kroner, så grunden har altså kostet 1.400 kroner. Og nu snakker vi om millioner i dag, det er jo helt forrygende.

- Hvor kom I fra i København

Edvard Stormsvej ved siden af brandstationen i Sydhavnen. Dér var vi flyttet til, for at far med sit dårlige bentøj kunne være nærmere ved arbejdet ved statsbanernes centralværksted.

- Hvordan kom I til Vallensbæk?

På cykel. Det var jo under krigen, og jeg var i lære som karetmager på Finsensvej. På værkstedet var der en, der hed Lindahl. Han lavede cykeltaxaer med krydsfiner,

hvor han sad foran med to stænger. Han havde også lavet en cykeltaxa og sat en sofa i, og den lånte jeg. Så satte jeg far op og cyklede ham og al bagagen herved, mens mor fulgte med på sin almindelige cykel. Vi kørte ud lørdag kl. 17, når jeg havde fejlet værkstedet og var kommet fra arbejde, og så hjem til byen igen søndag aften.

- Så I var her kun i weekender?

Ja og i sommerferien.

Badestrand ved åen

- Du sagde, at sælgeren talte om jagtret og fiskeret. Havde det noget på sig?

Ja, for dengang gik laksen jo op om efteråret i Store Vejleå. Ja, der var faktisk en sandstrand dér hvor åen slår en bue - lige ved sagførers grund (Løgstrup, *red.*). Dér kunne man bade i det klareste rene vand. Men så kom Litex (fabrik på Risingevej, der omdannede tang til husblas, *red.*). De lossede alt deres skidt ud, og en morgen kom min mor farende, fordi der lå masser af laks med bugen i vejret og var døde af forurening.

- Men indtil da kunne I bade i åen?

Ja. Men vi havde også vore joller liggende, så vi kunne stage ud i Køge Bugt og bade ovre fra Sandøen, hvor Ishøj havn nu ligger. Under krigen var der stoppet for sand-sugning, så Sandøen var vokset sig stor og stærk. Man måtte ikke sejle med både for tyskerne, fordi folk jo flygtede til Sverige. Men efter krigen begyndte man igen at hente sand, og så forsvandt øen mere og mere.

- Hvad gjorde man med sandet?

Sejlede det ind til Hvidovre Mørtelværk og til Nielsens grusplads ved Langebro. Dengang var Sandøen jo et skønt badested, og det kunne være udviklet på en helt anden måde end det halløj dér.

- Du mener Strandparken?

Ja. Da hele den diskussion gik i gang om alle de fortræffeligheder, der skulle komme, hed det sig, at der bare skulle laves nogle toiletbygninger og iskagehuse og ikke mere. Men aldrig så snart var det færdigt, så bankede de den ene 'herregård' op efter den anden, og det var ikke meningen med det fra starten. Men der var åbenbart en skjult dagsorden.

Sogneroden ud af busken

- I 1943 må det være et sogneråd, der stod i spidsen for sognet eller kommunen?

Ja, det hed vel kommune også dengang, men der var et sogneråd med slagter Rasmussen som sognerådsformand, og senere ham Poul Hansen, der blev borgmester - han har ødelagt meget. Der var tre slagtere, som var pot og pande. Jeg kan huske, at slagter Rasmussen havde for vane, når han gik tur her i området, så skulle han tisse, og det skulle foregå nede på hjørnet ved os, så vores navn-hæk dér var altid gul. Det irriterede mor, så hun gjorde sig klar en dag, hvor far spejdede og sagde: nu kommer han, nu kommer han! Og hun - fat i hæksaksen, og lige som slagter Rasmussen står og er ved at trække blankt, så springer hun frem fra busken og klapper saksen sammen - klaps! Så han falder bagover af forskrækkelse og pisser i bukserne. Nej, hvor blev han

tosset! Herefter holdt sognerådsformanden op med sine julelege ved vores hæk, men mor blev selvfølgelig ikke særlig populær.

- Du talte om et Klondike-område her?

Ja, i ordets bedste betydning. Det var ikke sådan, at - altså inde hos Soldat var ét stort rod. Han var sød og rar og flink, men det rodede. Det gjorde der også mange andre steder. Så var der de år, da Vagn (Bruun Mortensen, Saltøvej 12, *red.*) blev formand, da gik det lidt mere rimeligt for sig.

- Var der elektricitet i 1943?

Nej, der var petroleumsllys. Vi fik strøm ind i '52. Jeg tør ikke sige, om Steenberg derovre på Valløvej havde strøm. Han var entreprenør - jo, der var vist master, men vi brugte petroleum. I 1963 river vi det gamle sommerhus ned og bygger det hus, der ligger nede ved hegnet, og så bliver der lagt strøm ind. Der boede Andersens bagved os. Han var maskinmester på sukkerfabrikkerne og var så venlig at trække en ledning fra sig ind til os.

De første beboere

- Hvornår flyttede I hertil?

I 1952 kom jeg til skade med min hånd på arbejdet og var ved at forfalde til druk, men så siger min far: Jeg synes, du skulle tage og bygge dig et lille hus hernede og så bruge tiden på noget fornuftigt. Så søgte jeg i '52 om at bygge et sommerhus, men fik at vide, at der ikke var tilladelse til at bo her hele året. Det sprang jeg op og faldt ned på, og så lavede jeg i første omgang et hus på 50 kvadratmeter, hvor jeg boede. Så blev jeg småforlovet, og vi byggede til, og da jeg i begyndelsen af 60'erne indledte mere fast forbindelse med Gudrun, og vi fik Mette i 68 og Malene i 74, hvor det blev lidt for småt, så ville vi gerne bygge til. Det kunne vi også få lov til, på den betingelse at det skulle opfylde de gældende krav til isolering og fundering osv.

- Havde I boet illegalt indtil da?

Ja, det kan du godt sige, men vi var jo accepteret, fordi både Mette og Malene fik jo skolegang i kommunen. Vi havde ingen ubehageligheder. Så længe vi betalte vores skat, var der ingen problemer. Jeg kan huske, at da man gik over til kildeskat - det var i '67 - ventede vi jo Mette, og da hed det sig, at man kunne få sidste års skat eftergivet, men der var lukket for os.

- Fordi I boede her?

Ja, det fornemmede jeg, da jeg var oppe at snakke med pantefogeden.

En selskabelig dame

- Hvordan var kontakten med andre i området.

Vi talte da sammen, men ellers passede enhver sit. Især hende damen, der havde grunden, hvor du og Jette nu bor. Der var jo ret livligt hos hende.

- Hvordan? Med fest i gaden eller hvad?

Mest hvad. Hun var speciel og ret selskabelig, eller hvad man skal kalde det.

- Siger du, der var 'bordel' på Saltøvej?

Ja, man tror, det er løgn, men det var det faktisk.

- Hvordan kunne man vide det?

Jamen altså, hvorfor kommer der striber af taxaer fra klokken to om natten og senere - sømænd og sådan? Hun var klædt som en letlevende dame og opførte sig sådan - der var ikke noget at tage fejl af.

- Hvor vidste folk det fra?

Jamen sådan noget rygtes jo.

- Boede hun hernede hele året?

Ja, hun boede hernede. Huset var jo ret godt.

- Men du var den første der flyttede herved for at bo?

Ja. Bagved Flerons (Saltøvej 14, *red.*) kom så 'Mælkemanden' på Valløvej 15. Det var nogen, der havde firmaet "Bedre Brugte Møbler", som det hed. Så boede der en snedker Jørgensen på Tranekærvej og et par stykker på Sandvejen, men ellers ingen andre, så de første år var der jo fuldstændig dødt uden for sommertiden.

Strandloden

- Gik man op i grundejerforeningen?

Egentlig ikke. Det var mere et spørgsmål om at få øl og kaffe til møderne. Dengang foregik alle generalforsamlinger oppe på Den Røde.

- Man havde både Den Røde og Den Grønne Strandkro?

Ja. Den Grønne var en sommer-danserestaurant af træ på Køgevej, hvor der var bjælkehytter, som man kunne leje for sommeren. Den Røde var mere et sted, hvor man sad og kævede den. Huset var i røde mursten og står der endnu ved frakørslen til Val-lensbæk Havn (nedrevet i 2021, *red.*)

- Hvad diskuterede man i foreningen?

Vejene. Sladder - når den ene var sur på den anden. Nogle gik meget op i det med højden på skel og hække, efterhånden som de voksede op. Jeg syntes, det var lidt af en børnehave. Jeg ved ikke, hvordan det foregår i dag. Formanden hed Jensen og var en strid banan. Han fik jo valgt mig ind som formand for grundejerforeningen på et tidspunkt for at lukke kæften på min mor.

- Hvorfor?

Jamen det var fordi på generalforsamlingerne spurgte mor jo ind til ting, som irrite-rede Jensen. Han kørte det hele som sådan et one-man show. Det var Soldat, der var kasserer, men de andre i bestyrelsen var Jensens håndgangne mænd. På et tidspunkt foreslog Jensen, at jeg kunne overtage tjansen, og så blev jeg valgt. Jeg kan ikke hu-ske, hvad år det var, det må stå i de der forhandlingsprotokoller. Jeg var vel 27-28-29 år. Jeg var slet ikke minded for det der. Det var simpelthen ren chikane.

- Mod din mor?

Ja.

- Var hun en skrap dame?

Ja, hun var ret skrap, så hun gik hårdt til dem.

- Var det de samme problemer, man sloges med som senere - vejene?

Ja, vejene og hækkene, ukrudt - det er sådan den gentagende succes. Men man pas-sede ellers sig selv.

Oversvømmelser

- Var der interesse for at ændre området til helårsbeboelse?

Ikke umiddelbart. Man var lidt skeptisk over for det der med en strandpark. Men da Thygesens kom ind (Sandvejen 24) - og Poul og Merete (Valløvej 4), Conny og Jørgen (Valløvej 6) - da var det ligesom, der kom mere fremdrift i det, end da vi gamle gik og nussede med det. Der sker jo først noget i 70'erne. Så kommer kloakeringen i 1974-75. Jeg husker, hvordan en oversvømmelse i efteråret 1975 fik hele byggeriet af regnvandsanlægget ved åen til at brase sammen, så det flød overalt med brædder og byggematerialer.

- Hvorfor tog det så lang tid at få helårstilladelse?

Det ved jeg såmænd ikke. Jeg holdt selv lavt blus for ikke at blive bemærket, og jeg ved egentlig ikke, hvor stor interessen var hos andre. Borgmester Poul Hansen var jo primus motor i det dér strandparkshalløj, og der så man så muligheden for at blive fri for oversvømmelser, når det kom.

- Havde I mange oversvømmelser?

Ja, det var ret tit. I 1967, 1971 - det var sådan med fire-fem års mellemrum. Det var gerne, når vinden havde stået nordøst et stykke tid og ligesom presset vandet tilbage, så kom det med fuldt tryk op igennem. Så gik det stærkt. Jeg kan huske en gang, hvor jeg stod og kiggede over mod åen, og der kom en sværm af små mus løbende og sprang op i hækken. Så gik jeg og samlede dem sammen, 20-30 stykker i et akvarium, og vores kat Michael var meget interesseret, han kredsede rundt om akvariet. Da jeg så lukkede musene ud dagen efter, sad Michael og gloede på mig, som om han tænkte: hvad pokker er det du laver, mand? Åmanden havde fortalt mor om disse oversvømmelser, og han kunne lige præcis sige, hvor højt vandet skulle stå, før det gik over Køgevejen.

Udvikling i spring

- Hvad var åmandens opgave?

Det var ham, der sørgede for at slå bevoksningen i åen, så udløbet ikke blev forhindret. Han var en lille kroget mand, der boede oppe på Bækkeskovvej.

- Hvad brugte man åen til?

Det var afløb oppe fra søerne, Sengeløse og hele det område. Dengang kunne laksen jo gyde deroppe, indtil det blev forurennet.

- Hvad brugte man så engen til?

Til græsning af kreaturer. Der boede en lille mand oppe ved Avnsøvej, der havde to heste, som de gik og flyttede hernede. Oprindeligt var strandområdet jo græsning for Store Vejlegård, der lå, hvor de nu har bygget Amalieparken modsat bageren på Vejlegårdsvej. Ja, det var egentlig mærkeligt, at Lille Vejlegård, der lå i Ishøj, var langt større end Store Vejlegård, som fru Ørum havde. Det var hende, der stykkede ud hernede, hvor hun havde entreret med Nilaus Olsen. Vi plejede at cykle op og købe æg på en anden gård ved Torslunde, men så en dag var vejen pludselig afspærret, fordi de anlagde Ringvejen og Stationsvej osv. Det gik jo så hylende stærkt.

Det er meget underligt, som det er gået. På et tidspunkt regnede man jo med, at udviklingen ville ske hernede omkring Køgevejen. Der var Handelsbanken, Den Danske

Bank, sparekasse, slagtere, købmand, frisør, grønthandler Stryhn, Brugsen, møbelhandler, hvor cykelhandleren er nu – men så rykkede det hele jo, da man lavede centret. Busserne fra København drejede oprindeligt fra Køgevejen ind på holdepladsen, der lå på Bækkeskovvej ved Brugsen og købmanden.

Tilbageblik

- Fra 1943 til i dag, det er næsten 66 år, langt den største del af dit liv. Hvordan har det været?

Det har været rart. Jeg kan bare ikke forstå, hvor alle de år er blevet af. Jo ældre man bliver, jo hurtigere går tiden. En uge er jo ikke en uge mere. Da jeg skulle ind og være soldat - hold da op, mand - ti måneder! Læretiden - fire år!

- Men *stedet* er også forandret. Hvordan har du det med det?

Jeg kunne godt have været alt det derude i Strandparken foruden. Hvis man kunne skrue tiden tilbage, ville jeg fjerne alt derude og så få stranden og vandet ind her, hvor det var engang. Det gjorde ikke noget, at det var fladt, bare der var vand. Så kan man sige, det er bagstræberisk og sådan en gammelmandsdille, ikke?

- Men du blev her alligevel?

Ja, fordi man havde sin have og kunne gøre, som man ville. Og efterhånden blev det jo rimeligt centralt, da der kom S-tog og motorvej. Men jeg fortryder ikke noget. Heller ikke, at jeg nu er flyttet. Jeg har haft min tid hernede, og det har været fint.

Samtalen med Mogens fandt sted i 2009. Han døde den 2. april 2015.

*Der findes billeder fra det gamle Vallensbæk på
Vallensbæk Lokalhistoriske Forening (<https://www.vlf.nu>) med links til arkiv.dk*